

**АКАДЕМІЯ ПРАЦІ І СОЦІАЛЬНИХ ВІДНОСИН
ФЕДЕРАЦІЇ ПРОФЕСІЙНИХ СПІЛОК УКРАЇНИ**

МЕЛЬНИК Оксана Михайлівна

УДК 342.951:343.359.3

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ПРАЦІВНИКА
МИТНОЇ СЛУЖБИ**

12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право;
інформаційне право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2011

Дисертацією є рукопис

Робота виконана у Національному університеті Державної податкової служби України, м. Ірпінь

Науковий керівник –

заслужений юрист України,
доктор юридичних наук, професор

ШКАРУПА	Віктор
Костянтинович	

доктор юридичних наук, професор

БОРОДІН Іван Лук'янович,

Національний авіаційний університет,
завідувач кафедри теорії та історії держави і права

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

ПЕТКОВ Валерій Петрович,

Кіровоградський юридичний інститут

Харківського національного університету

внутрішніх справ, начальник

кандидат юридичних наук, доцент

АРТЕМЕНКО Олена Вікторівна,

Національний університет біоресурсів і
природокористування України, доцент кафедри
адміністративного та фінансового права

Захист відбудеться 16 вересня 2011 року о 9-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.888.01 в Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України за адресою: 03680, м. Київ, Велика окружна дорога, 3

З дисертацією можна ознайомитися у загальній бібліотеці Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України за адресою: 03680, м. Київ, Велика окружна дорога, 3

Автореферат розісланий “09” серпня 2011 року

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Е.Ф. Демський

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасні правотворчі процеси в Україні, метою яких є практична реалізація положень Конституції України щодо побудови демократичної, соціальної, правової держави, визнання особи найвищою соціальною цінністю, а також спрямованість України на вступ до Європейського Союзу пов'язані з удосконаленням та підвищенням якості роботи державних органів, зокрема, Державної митної служби України.

Важливою умовою діяльності Державної митної служби України є наявність ефективного адміністративно-правового і митного законодавства України, належного кадрового забезпечення та ефективного функціонування митної галузі. На сьогодні вже прийнята ціла низка законодавчих актів, що дало змогу сформувати нормативно-правову базу митної системи. Так, у частині 1 статті 11 Митного кодексу України зазначено, що з метою реалізації митної політики працівники митних органів виконують завдання держави, спрямовані на захист економічних інтересів України, здійснення митного контролю, боротьбу з контрабандою та порушенням митних правил, ведення митної статистики тощо. Для забезпечення успішного виконання покладених на працівників митної служби завдань, докорінного поліпшення потребують не тільки форми і методи їх діяльності, а й зміни у законодавстві з питань митної справи. Насамперед потребують внесення суттєвих коректив практично всі сфери митної діяльності, шляхом визначення завдань і функцій, систематизації прав і обов'язків працівників митної служби, поліпшення юридичних гарантій та соціального захисту, уточнення понятійного апарату, підвищенню рівня організаторської і кадрової діяльності, визначення оновленого підходу до адміністративно-правового статусу працівника митної служби в контексті проведення адміністративної реформи в Україні.

Окремі питання організації служби в митних органах, які знайшли своє закріплення в законодавстві, потребують наукового переосмислення. Це стосується визначення та застосування поняття „працівник митної служби” поряд із поняттями „посадової особи митної служби” та „службової особи митної служби”, визначення правообмежень, пов'язаних з прийняттям на службу та з проходженням служби в митних органах, систематизації зазначених правообмежень, окремих видів юридичної відповідальності працівників митної служби та ін.

Таким чином, проблеми визначення адміністративно-правового статусу працівника митної служби залишаються актуальними і сьогодні у зв'язку з невирішеністю низки як теоретичних, так і практичних питань.

В юридичній літературі існує низка праць, присвячених адміністративно-правовому статусу працівників державних органів: А.М. Авторгова, Н.О. Армаш, О.В. Артеменко, С.О. Баранова, К.В. Бережної, Ю.П. Битяка, І.О. Бондаренко, В.Т. Білоуса, В.М. Василенко, А.В. Васильєва, О.П. Дзісяка, А.В. Дусик, Ю.М. Дьомина, Л.М. Давиленко, Я.В. Журавля, Г.Л. Карпенко, В.Т. Комзюка, Т.В. Корневої, О.О. Крестьянинова, І.М. Коросташевої, А.М. Кулиша, Н.Л. Лебідь, К.Б. Левченко, А.В. Мазура, В.В. Мозоль, А.П. Павлова, Д.В. Приймаченко, П.І. Павленко, А.А. Пилипенко, О.С. Продаєвича, В.Я. Настюк, В.В. Нижникової, О.Л. Соколенко, О.І. Ткачука, С.В. Шестакова, Н.В. Янюк та ін.

Значно вплинули на формування основ правової організації діяльності працівників державної митної служби України праці відомих вітчизняних учених: В.Б. Авер'янова, О.М. Бандурки, І.Л. Бородіна, І.П. Голосніченка, Є.В. Додіна, С.В. Ківалова, Т.О. Коломоєць, Б.А. Кормича, Т.В. Корнева, А.Т. Комзюка, В.К. Колпакова, Р.А. Калюжного, О.А. Кузьменко, С.О. Кузніченка, Н.Р. Нижник, В.І. Олефіра, О.І. Остапенка, Т.О. Проценка, В.П. Петкова, С.В. Петкова, Л.А. Савченко, О.Р. Рябченко, В.Ю. Стеценко, С.Г. Стеценка, М.М. Тищенко, Н.П. Тиндик, О.В. Шамрая, В.К. Шкарупи та ін.

Слід відзначити той факт, що відносно працівників митної служби предметом наукових досліджень були лише дослідження стосовно адміністративно-правового статусу посадових осіб митної служби, а статус інших працівників митних органів досліджувався поверхнево без комплексного підходу. У зв'язку з цим виникає потреба в дослідженні сутності, особливостей та структури адміністративно-правового статусу працівника митної служби і розробці на цій основі пропозицій та рекомендацій щодо вдосконалення національного законодавства.

Зазначені вище положення та аргументи повною мірою обґрунтовують актуальність і важливість

дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до пріоритетних напрямів наукових досліджень Національного університету державної податкової служби України та Науково - дослідного центру з проблем оподаткування Національного університету державної податкової служби України (номер державної реєстрації 0109U000314), а також у межах Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2005-2010 рр., затверджених Академією правових наук України від 18.06.2004 р.; Програми розвитку державної служби на 2005-2010 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 08 червня 2004 року №746; Концепції реформування діяльності митної служби України „Обличчям до людей”, затвердженої рішенням Колегії Державної митної служби України від 29 жовтня 2010 року. Робота спрямована на виконання основних положень Указу Президента України „Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади” від 09 грудня 2010 року №1085/2010.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає в тому, щоб на основі комплексного підходу з урахуванням праць вітчизняних і зарубіжних вчених у галузі наук адміністративно-правового та державно-управлінського характеру, на основі осмислення практики визначити сутність, зміст та значення адміністративно-правового статусу працівника митної служби, розробити й сформулювати науково обґрунтовані пропозиції щодо його удосконалення та покращання.

Досягненню цієї мети сприяло виконання таких основних завдань:

- здійснити теоретичний аналіз категорії „правовий статус працівника митної служби” та визначити притаманні йому ознаки;
- визначити особливості адміністративно-правового статусу працівника митної служби та його правове закріплення у нормативно-правових актах з питань митної справи;
- з'ясувати реалізацію адміністративно-правового статусу працівника митної служби як носія державних функцій та учасника правовідносин;
- здійснити поділ та систематизацію прав та обов'язків, що входять до адміністративно-правового статусу працівника митної служби, шляхом їх об'єднання в окремі статті Митного кодексу України;
- надати поняття та класифікацію правообмежень працівника митної служби;
- довести значущість морально-правових вимог до поведінки працівників митної служби;
- сформулювати основні поняття „гарантії проходження служби”, „юридичні гарантії” з формулюванням пропозицій та запропонувати зміни до законодавства України з питань митної справи у даному контексті;
- визначити поняття та зміст категорій „соціально-правовий захист працівників митної служби” та „об'єкт соціально-правового захисту працівників митної служби” з метою врегулювання на законодавчому рівні питання соціально-правового захисту працівників митної служби;
- проаналізувати особливості реалізації адміністративно-правового статусу працівника митної служби та сформулювати власне бачення поняття юридична відповідальність працівника митної служби;
- здійснити аналіз чинної нормативно-правової бази з питань митної справи та надати пропозиції щодо удосконалення митного законодавства.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у сфері діяльності працівників митної служби України.

Предмет дослідження – адміністративно-правовий статус працівника митної служби.

Методи дослідження. В дисертаційній роботі, при вирішенні завдань для реалізації поставленої мети, було використано комплекс всезагальних, загальнонаукових і спеціально-наукових методів наукового пізнання з урахуванням особливостей проблем, що спостерігаються у митній службі України.

Логіко-семантичний допоміг сформулювати поняття „гарантії проходження служби”, „юридичні гарантії” (підрозділ 1.1., 1.2., 1.3.); Формально-юридичний метод дозволив дослідити зміст та структуру адміністративно-правових норм, що виникають при реалізації адміністративно-правового статусу працівника митної служби (підрозділи 2.1., 2.2., 2.3., 3.1., 3.2., 3.3.). Використання порівняльно-правового методу дозволило проаналізувати та узагальнити

міжнародний досвід щодо прав та обов'язків працівників митної служби (підрозділи 2.1., 2.2.); догматичний метод сприяв аналізу чинного законодавства та існуючих проектів нормативно-правових актів щодо виявлення їх недоліків, формулювання пропозицій з метою удосконалення правових норм, що регламентують питання правового статусу працівників митної служби (підрозділ 2.1., 2.2., 2.3., 3.1.); класифікації та групування – застосовувалися для класифікації працівників митної служби (підрозділ 1.1., 1.2.), систематизації прав та обов'язків (підрозділ 2.1.), згрупування обмежень, пов'язаних зі службою в органах митної служби (підрозділ 2.2.); метод моделювання та прогнозування – використовувались для формулювання конкретних пропозицій щодо удосконалення законодавства, що регулює адміністративно-правовий статус працівника митної служби (підрозділи 2.1., 2.2., 2.3., 3.1., 3.2., 3.3.).

Нормативною основою дослідження є Конституція України, міжнародно-правові акти, закони України, акти Президента України та Кабінету Міністрів України, а також відомчі нормативно-правові акти, які регулюють відносини у сфері реалізації адміністративно-правового статусу працівника митної служби. Дисертант звертався також до законодавства деяких зарубіжних держав щодо правового регулювання адміністративно-правового статусу працівника митної служби, досвід яких може бути використано в Україні.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є комплексним теоретичним дослідженням змісту адміністративно-правового статусу працівника митної служби. Вона визначається новою постановкою проблеми, дослідженням тенденцій розвитку суспільних відносин в адміністративній сфері та напрямів удосконалення законодавства щодо реалізації адміністративно-правового статусу працівника митної служби:

уперше:

- сформульовано пропозиції щодо внесення змін та доповнень до законодавства України з питань митної справи з метою підвищення ефективності реалізації працівником митної служби свого адміністративно-правового статусу, а саме запропоновано прийняття Закону України „Про митну службу України”, наказу Державної митної служби „Про затвердження Інструкції про відбір кандидатів на службу до митних органів України” та внести зміни до Митного кодексу України, Закону України „Про державну службу”;

- наведено систематизацію нормативно-правових актів, які визначають правові основи митної служби та працівника митної служби, залежно від сфери правового регулювання: 1) що регламентують загальні питання проходження державної служби; 2) антикорупційне законодавство; 3) що визначають статус митних органів; 4) що регламентують окремі питання правового статусу працівників митних органів (класифікацію посад, кваліфікаційні вимоги, соціальне забезпечення, відповідальність, кадрова робота); 5) що встановлюють коло прав і обов'язків окремих видів працівників митних органів;

- систематизовано права та обов'язки працівників митної служби, відповідно до цього обґрунтовано доцільність доповнення Митного кодексу України окремими статтями: „Основні обов'язки працівників митних органів”; „Права працівників митних органів”, визначено проект зазначених статей із конкретним переліком їх прав та обов'язків;

удосконалено:

- поняття адміністративно-правового статусу працівника митних органів як системи закріплених у нормативно-правових актах ознак, які визначають його роль, місце та призначення у системі правовідносин, характеризують його відмінність від інших суб'єктів та порядок взаємовідносин між ними;

- поняття „митний орган”, „державна служба в митних органах України”, „посадова особа митної служби”, „працівник митної служби”, „службова особа митної служби”;

- теоретичний підхід до систематизації функцій працівників митної служби: поповнення дохідної частини загальнодержавного бюджету (фіскальна функція), боротьба з митними правопорушеннями в зовнішньоекономічній сфері держави (правоохоронна функція) і адміністративно-правове регулювання митної справи (адміністративна функція);

- поняття гарантії проходження служби працівниками митної служби, під яким слід розуміти умови та засоби, що забезпечують фактичне здійснення та реалізацію їх службових прав та обов'язків, охорону й захист прав, свобод і законних інтересів інших учасників митних правовідносин;

дістали подальший розвиток:

- питання щодо доцільності виокремлення у Митному кодексі відповідальності працівників митної служби;
- система ознак, притаманних працівнику митної служби, до яких належать: 1) працівник митної служби є фізичною особою, громадянином України, який має відповідну освіту і професійну підготовку; 2) більшість працівників митної служби є державними службовцями; 3) працівник митної служби може як мати владні повноваження (керівники, інспектори тощо), так і не мати їх (фахівці, обслуговуючий персонал); 4) працівник митної служби, який є державним службовцем, повинен дотримуватися встановлених законодавством обмежень; 5) працівник митної служби, який є державним службовцем, повинен відповідати вимогам законодавства України (Закон України „Про державну службу”, Митний кодекс України); 6) особливою категорією працівників митної служби є посадові особи, яким, як правило, присвоєно спеціальне звання; 7) працівник митної служби отримує заробітну плату за рахунок державного бюджету; 8) працівник митної служби перебуває під соціально-правовим захистом, який передбачений нормативно-правовими актами;
- поняття економічної безпеки, під яким пропонується розуміти здатність економіки, що існує в рамках ефективного державного управління, забезпечувати максимальне задоволення суспільних потреб на національному й міжнародному рівнях, задовольняти потреби суспільства, держави, індивіда, забезпечувати конкурентоспроможність на зовнішніх ринках, шляхом реалізації незалежної економічної політики;
- система правообмежень працівників митних органів: а) обмеження щодо реалізації конституційного права на участь у страйках; б) вікові обмеження; в) обмеження загальногромадянських прав і обов'язків, перелік яких закріплений у законах України „Про боротьбу з корупцією”; г) обмеження, що випливають з етичних категорій (честь, обов'язок, моральність); д) обмеження у сферах діяльності (підприємницька, політична, комерційна та інша); е) професійні обмеження; ж) обмеження, пов'язані зі станом здоров'я; з) обмеження, пов'язані з проходженням державної служби; і) обмеження, пов'язані з доступом до державної інформації;
- наукові погляди щодо доцільності розробки та прийняття Кодексу „Про етику у системі державної служби”;
- поняття „соціально-правовий захист працівників митної служби”, „об'єкт соціально-правового захисту працівника митної служби”.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес:

- у науково-дослідній сфері – положення та висновки дисертації можуть бути основою для подальшої розробки питань адміністративно-правового статусу працівника митної служби, проблем забезпечення прав та свобод громадян під час його реалізації (акт впровадження Науково-дослідного центру з проблем оподаткування Національного університету Державної податкової служби України від 10.05.2011 р.);
- у правотворчій сфері – сформульовано низку пропозицій щодо внесення змін та доповнень до законодавства України з питань митної справи. Авторські рекомендації та пропозиції враховані під час розробки проекту Митного кодексу України, законопроекту „Про митну службу”, інших нормативно-правових актів (довідка Верховної Ради України від 14 червня 2011 р.);
- у сфері правозастосування – у вирішення проблем застосування законодавства України з питань митної справи (довідка Державної митної служби України № 11/3-10.3/6982 від 13.07.2010 р.);
- у навчальному процесі – під час викладання навчальних дисциплін адміністративно-правового та державно-управлінського характеру та підготовки навчальних посібників, лекцій, методичних рекомендацій (акт впровадження Національного університету Державної податкової служби України від 28.04. 2011 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною завершеною науковою роботою. Основні положення, пропозиції і висновки, що характеризують наукову новизну та практичне значення результатів дисертаційного дослідження і виносяться на захист, розроблені автором самостійно. Ідеї та розробки, що належать співавторам, разом з якими були опубліковані праці за темою дослідження, у роботі не використовувалися.

Апробація результатів дисертації. Наукові положення, основні результати дослідження та їх практичне застосування обговорювались на науково-практичних конференціях, а саме: на міжнародних науково-практичних конференціях „Сучасний стан та перспективи розвитку фінансового права” (м.Ірпінь, 23–24 листопада, 2007 р.); „Проблеми формування і розвитку громадянського суспільства” (м.Київ, 23–25 лютого 2011 р.); „Проблеми формування і розвитку громадянського суспільства”, (м.Київ, 23–25 лютого 2011 р.); „Сучасні тенденції розвитку національного законодавства України” (м.Київ, 19–20 травня 2011р.). Матеріали міжнародного наукового симпозіуму курсантів, студентів та молодих вчених „Актуальні проблеми правового регулювання в сфері реалізації сучасної митної політики держави” (м.Дніпропетровськ, 27–28 березня 2009 р.). Матеріали сьомих Ірпінських міжнародних педагогічних читань „Проблеми гуманізації навчання та виховання у вищому закладі освіти” (м.Ірпінь, 14–15 травня 2009 р.)

Публікації. Основні положення та результати дисертаційної роботи викладені у 12 наукових працях, а саме: п'ять статей опубліковані у фахових виданнях, затверджених ВАК України, та сім публікацій у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, які об'єднують дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 223 сторінки, з яких основного тексту – 195, список використаних джерел – 28 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовується актуальність обраної теми дослідження, визначається її зв'язок з науковими програмами і планами, ступінь її наукової розробки, обґрунтовується об'єкт і предмет, мета і завдання дослідження, наукова новизна, формулюються теоретичні і загально-методологічні основи роботи, окреслюється теоретичне і практичне значення одержаних результатів, що виносяться на захист, надана інформація про апробацію результатів дослідження та їх публікація в наукових виданнях, структура і обсяг роботи.

Розділ 1 „Загальна характеристика адміністративно-правового статусу працівника митної служби” складається із трьох підрозділів, присвячених дослідженню сутності, складу, особливостей адміністративно-правового статусу працівника митної служби та його реалізації.

Підрозділ 1.1. **„Сутність та склад адміністративно-правового статусу працівника митної служби”** присвячено аналізу наукових поглядів щодо сутності становлення правового статусу працівника митної служби, визначено елементи його складу. Окрема увага приділяється визначенню змісту категорій „працівник митного органу”, „посадова особа”, „службова особа”, наведене авторське бачення зазначених дефініцій.

Автором проаналізовано наведені науковцями підстави класифікації державних службовців на види: а) залежно від обсягу владних повноважень: допоміжний (технічний, обслуговуючий) персонал; фахівці (спеціалісти); представники адміністративної влади; посадові особи; б) залежно від службових обов'язків: керівники; фахівці (працівники, які приймають і виконують управлінські рішення у межах функціональних обов'язків у сфері зовнішнього управління; працівники, зайняті переважно або виключно обробкою інформації, підготовкою управлінських рішень; спеціалісти у вузькому розумінні слова; технічні виконавці).

Враховуючи погляди науковців, визначено три категорії працівників митних органів: 1) посадові особи митних органів – це особи, зазначені у ст. 407 Митного кодексу України; 2) службові особи митних органів – це особи, які обіймають посади, що передбачають присвоєння спеціальних звань, але на яких не поширюється дія Закону України „Про державну службу”; 3) особи, які обіймають посади, що не передбачають присвоєння спеціальних звань і на яких не поширюється дія Закону України „Про державну службу”, а в повному обсязі поширюється трудове законодавство України.

Наведене авторське бачення поняття адміністративно-правового статусу працівника митного органу, під яким слід розуміти систему закріплених у нормативно-правових актах ознак, які визначають його роль, місце та призначення у системі правовідносин, вказують на його відмінність від інших суб'єктів та порядок взаємовідносин між ними.

Визначено ознаки працівника митної служби: працівник митної служби є фізичною особою,

громадянином України, який має відповідну освіту і професійну підготовку; більшість працівників митної служби є державними службовцями; працівник митної служби може як мати владні повноваження (керівники, інспектори тощо), так і не мати їх (фахівці, обслуговуючий персонал); працівник митної служби, який є державним службовцем, повинен дотримуватися встановлених законодавством обмежень; працівник митної служби, який є державним службовцем, повинен відповідати вимогам законодавства України (Закон України „Про державну службу”, Митний кодекс України); особливою категорією працівників митної служби є посадові особи, яким, як правило, присвоєно спеціальне звання; працівник митної служби отримує заробітну плату за рахунок державного бюджету; працівник митної служби перебуває під соціально-правовим захистом, який передбачений нормативно-правовими актами.

Зроблено висновок, що правовий статус працівника митної служби містить такі елементи: права; обов'язки; відповідальність; обмеження, пов'язані зі службою; морально-правові вимоги до поведінки працівників; соціально-правовий захист та гарантії діяльності.

У підрозділі 1.2. „**Особливості адміністративно-правового статусу працівника митної служби**” розкрито особливості правового статусу працівника митної служби через специфічні ознаки та їх нормативно-правове закріплення.

Зазначено, що специфіка правового статусу працівників митних органів обумовлена особливостями завдань та функцій, які вони виконують, а також сутністю і соціально-юридичною природою службово-трудова відносин, змістом яких є не тільки управлінська правоохоронно-фіскальна діяльність з притаманними їй функціями організаційно-розпорядчого характеру, але й наділення повноваженнями з виконання матеріально-технічних операцій, які створюють умови для обслуговування процесу управління та виконання роботи, що вимагає додаткових знань або трудових навичок у певній галузі.

Обґрунтовано доцільність прийняття Закону України „Про митну службу України”. Модель цього законопроекту має охоплювати такі розділи: особливості служби в митних органах; працівники митних органів їх правовий статус, кваліфікаційні вимоги до працівників митних органів; спеціальні звання особового складу; правовий статусу державних службовців працівників митних органів; умови і порядок проходження служби; визначення різновидів державної служби в спеціальних органах; визначення органу управління державною службою; компетенція кадрових служб; порядок формування кадрового резерву; соціально-правовий захист; пенсійне забезпечення працівників митних органів.

Пропонується розділ, у якому визначається структура та організація діяльності митної служби України, доповнити такими статтями: „Посадова особа митної служби України”; „Працівник митної служби України”; „Службова особа митної служби України”, – та викласти їх у такій редакції:

Стаття „Посадова особа митної служби України”

Посадовими особами митної служби є працівники митних органів, яким присвоєно спеціальне звання, на яких законодавчими актами покладено здійснення митної справи та які, у зв'язку з цим, наділені зовнішніми або внутрішніми державно-владними повноваженнями, здійснюють організаційно-розпорядчі чи адміністративно-господарські функції, мають право здійснювати юридично-значимі дії і несуть підвищену відповідальність за невиконання або неналежне виконання своїх посадових обов'язків. Посадові особи митної служби України є державними службовцями, правове становище яких визначається цим Кодексом, а в частині не врегульованій ним, законодавством про державну службу та іншими актами законодавства України.

Стаття „Працівник митної служби України”

Працівником митної служби є особа, які не є посадовою особою та на яку відповідно до цього Кодексу та інших законів України, покладено безпосереднє здійснення митної справи. З метою технічного забезпечення діяльності Державної митної служби в її штатному розписі передбачаються відповідні посади працівників митних органів. Перелік зазначених посад визначається спеціальним уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи. Правове становище працівників митних органів та організацій, які не є посадовими особами, регулюється іншими актами законодавства України з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом. Трудові відносини працівників митної служби регулюються законодавством України про працю.

Стаття „Службова особа митної служби України”

Службовою особою є працівник, який обіймає посаду в митному органі, пов’язану з виконанням спеціальних повноважень щодо осіб, які не перебувають з ним у службовій підлеглихості, і у випадках, передбачених законодавством, має право застосовувати заходи адміністративного примусу.

В адміністративно-правовому статусі працівника митної служби, автором виділено дві групи ознак, які виокремлюють його з правових статусів інших суб’єктів права. До першої належать властивості, які характеризують статус в цілому, – стабільність, похідність адміністративно-правового статусу працівника митної служби від правового статусу митних органів. Другу групу складають особливості, що характеризують лише окремі елементи статусу (обов’язки, права тощо).

Систематизовано нормативно-правові акти, які визначають правові основи митної служби та працівника митної служби, залежно від сфери правового регулювання: а) нормативно-правові акти, що регламентують загальні питання проходження державної служби; б) антикорупційне законодавство як пріоритетний напрям адміністративної реформи й реформи державної служби; в) нормативно-правові акти, що визначають статус митних органів; г) нормативно-правові акти, що регламентують окремі питання правового статусу працівників митних органів (які встановлюють класифікацію посад працівників митних органів і кваліфікаційні вимоги до них; питання соціального забезпечення; відповідальність працівників; питання кадрової роботи); д) відомчі нормативно-правові акти, які встановлюють коло прав і обов’язків окремих видів працівників митних органів.

Уточнено поняття „митний орган”, „державна служба в митних органах України”. Державна служба в митних органах України визначена як професійна діяльність осіб, які обіймають посади в митних органах, спеціалізованих митних установах та організаціях, що спрямована на реалізацію митної політики України та здійснення митної справи й одержання заробітної плати за рахунок державних коштів.

Наведене авторське бачення поняття митний орган як державний орган виконавчої влади, уповноважений у галузі митної справи, наділений владними повноваженнями, що діє від імені держави й реалізує покладені на нього завдання і функції в межах митної території й митного кордону за допомогою притаманних йому форм і методів.

Обґрунтована доцільність прийняття відомчого нормативно-правового акту про відбір кандидатів на службу до митних органів України, який би чітко формулював вимоги до особи, що має бажання служити в митних органах, та відображав специфіку вимог, залежно від майбутнього напрямку діяльності працівника (оперативна робота, керівна робота тощо). Вважаємо, що таким нормативно-правовим актом повинен стати наказ Державної митної служби „Про затвердження Інструкції про відбір кандидатів на службу до митних органів України”.

У підрозділі 1.3. **„Реалізація адміністративно-правового статусу працівника митної служби”** – через правовідносини, в яких він реалізується, та функції, які на нього покладаються.

Розглянуто реалізацію адміністративно-правового статусу працівника митної служби, через функції, які на нього покладаються: фіскальна; регулятивна; правоохоронна; надання митних послуг; участь у розробці митної політики України та її реалізації; забезпечення у межах своєї компетенції економічної безпеки України; забезпечення дотримання митного законодавства України; захист економічних інтересів України; застосування заходів митного регулювання торгово-економічних відносин; стягнення мит, податків та інших платежів; боротьба з контрабандою, іншими злочинами в сфері митної справи й порушеннями митних правил; ведення митної статистики й статистики зовнішньої торгівлі; здійснення валютного контролю у межах своєї компетенції та ін.

Наведено авторське визначення поняття „економічна безпека”, під яким слід розуміти здатність економіки, що існує в рамках ефективного державного управління, забезпечувати максимальне задоволення суспільних потреб на національному й міжнародному рівнях, задовольняти потреби суспільства, держави, індивіда, забезпечувати конкурентоспроможність на зовнішніх ринках, виробляти й проводити в життя незалежну економічну політику. Визначено заходи забезпечення економічної безпеки працівниками митних органів: 1) заходи, що застосовуються у межах правоохоронної діяльності; 2) заходи й методи економічного регулювання зовнішньоторговельних відносин.

Уточнено підстави виникнення адміністративних правовідносин, в яких реалізується

адміністративний статус працівника митної служби, та особливості зазначених правовідносин. З'ясовано, що адміністративно-правовий статус працівника митної служби реалізується в правовідносинах трьох видів: загальних регулятивних; конкретних регулятивних; конкретних охоронних.

Розділ 2 „Елементи адміністративно-правового статусу працівника митної служби та їх правове регулювання” складається з трьох підрозділів і присвячений розгляду елементів адміністративно-правового статусу працівника митної служби та їх нормативно-правовому закріпленню.

У підрозділі 2.1. **„Основні обов'язки та права працівника митної служби”** проаналізовано основні права та обов'язки, які складають адміністративно-правовий статус працівника митної служби, обґрунтовано необхідність їх систематизації. Зазначено, що характерною ознакою правового статусу є первинність службових обов'язків, які, у свою чергу, обумовлюють закріплення відповідних службових прав працівників митної служби.

Запропоновано поділ повноважень працівників митної служби на дві групи: а) повноваження митних органів у сфері економіки, що включають митно-тарифне регулювання, фіскальні функції (стягнення митних платежів), а також контрольні повноваження (валютний і митний контроль); б) повноваження митних органів із забезпечення законності, правопорядку й економічної безпеки в Україні (захисні повноваження). У свою чергу економічні повноваження митних органів виявляються, насамперед, у двох значимих аспектах: у реалізації митно-тарифної політики, покликаної, з одного боку, забезпечити поживлення ділової й інвестиційної активності для модернізації економіки й підвищення її конкурентоспроможності, а з іншого боку, поставити розумні протекціоністські бар'єри широкої експансії імпортованої продукції; у процедурі стягнення митних платежів з учасників експортно-імпортних операцій (фіскальний аспект).

Визначено підстави поділу обов'язків працівників митної служби: а) родо-видової структури особливостей адміністративно-правового статусу на загальні та спеціальні; б) приписів правового регулювання на „матеріальні” та „процесуальні”;

Зазначено, що права та обов'язки працівників митної служби спеціально не визначені й не систематизовані у Митному кодексі України, хоча про них йдеться практично в усіх його розділах – щодо здійснення митного оформлення та митного контролю, попередження та припинення порушень митних правил тощо. Відповідно до цього обґрунтовано доцільність доповнення Митного кодексу України окремими статтями: „Основні обов'язки працівників митних органів”; „Права працівників митних органів”, визначено проект зазначених статей із конкретним переліком їх прав та обов'язків.

Пропонуємо ч. 1 Ст. 10 Закону України „Про державну службу” викласти у такій редакції:

Стаття 10. Основні обов'язки державних службовців

Основними обов'язками державних службовців є:

додержання Конституції України та інших актів законодавства України;

забезпечення ефективної роботи та виконання завдань державних органів відповідно до їх компетенції;

недопущення порушень прав і свобод людини та громадянина;

сумлінне виконання покладених на них службових обов'язків, своєчасне і точне виконання рішень державних органів чи посадових осіб, розпоряджень і вказівок їх керівників;

збереження державної таємниці, інформації про громадян, що стала їм відома під час виконання обов'язків державної служби, а також іншої інформації, яка згідно із законодавством не підлягає розголошенню;

постійне вдосконалення організації своєї роботи і підвищення професійної кваліфікації;

дотримання норм службової етики”.

У підрозділі 2.2. **„Обмеження, пов'язані зі службою в органах митної служби”** розглядаються обмеження, які пов'язані зі службою в органах митної служби. Узагальнюючи думки науковців щодо правообмежень, автор визначає їх поняття та класифікацію.

На підставі аналізу існуючих у сучасній науці дефініцій сформульовано авторське визначення поняття правообмежень як встановлену нормами права систему обмежень і заборон службової діяльності, які спрямовані на забезпечення професійного виконання службових повноважень.

Визначено поняття державних правообмежень, пов'язаних з державною службою в митних органах, організаціях **які** обумовлені Митним кодексом та спеціальними нормативно-правовими актами умови, спрямовані на забезпечення об'єктивного та професійного виконання службових повноважень, котрі визначають чітко обумовлені юридичні межі діяльності працівника митного органу, вихід за які тягне застосування юридичної відповідальності. Обґрунтовано доцільність доповнення Митного кодексу України, окремими статтями: „Правообмеження пов'язані з прийняттям на службу працівників митних органів”, „Правообмеження, пов'язані з проходженням служби в митних органах та організаціях”.

Враховуючи думки науковців, обмеження, пов'язані зі службою в органах митної служби, можна систематизувати на такі види: а) обмеження щодо реалізації конституційного права на участь у страйках; б) вікові обмеження; в) обмеження загальногромадянських прав і обов'язків, перелік яких закріплений у законах України „Про боротьбу з корупцією”; г) обмеження, що впливають з етичних категорій (честь, обов'язок, моральність); д) обмеження у сферах діяльності (підприємницька, політична, комерційна та інша); е) професійні обмеження; ж) обмеження, пов'язані зі станом здоров'я; з) обмеження, пов'язані з проходженням державної служби; і) обмеження, пов'язані з доступом до державної інформації.

Зроблено висновок, що правообмеження є невід'ємним елементом адміністративно-правового статусу працівника органу митної служби. Їх правове закріплення, поряд із службовими обов'язками та правами, визначає площину правомірної службової поведінки, спрямованої на виконання посадовою особою своїх завдань.

У підрозділі 2.3. **„Морально-правові вимоги до поведінки працівників митної служби”** проаналізовано морально-правові вимоги, які висувуються до працівника митної служби, обґрунтовано доцільність прийняття кодифікованого акта, уточнено понятійний апарат.

Автором зазначається, що дотримання працівником митної служби моральних зобов'язань та вимог, заснованих на загально визначених етичних стандартах і принципах, це, насамперед, принципи гуманізму, пунктуальності, доброзичливості та привітності, уваги до оточуючих, впевненості в собі, конфіденційності, грамотності, культури ділового спілкування, доцільності дій, естетичної привабливості, поведінки та поваги до традицій своєї держави та держав, із представниками яких державному службовцеві доводиться вступати в ділові контакти.

Зазначено, що морально-етичні вимоги до поведінки працівників митної служби є складовими професійної компетентності працівників митних органів України, яка, у свою чергу, являє собою складне утворення, що характеризується своєрідністю структури, змістовного й практично діючого фондів, якісних характеристик. Етичні вимоги до поведінки працівників митної служби спрямовані на формування морально-професійних відносин, відповідно до загальнолюдських і специфічно професійних моральних принципів, які є оптимальними з погляду досягнення мети професійної діяльності.

Підтримано погляд щодо диференціювання морально-правових вимог на два рівні: внутрішній (начальник – підлеглий та співробітник – співробітник) і зовнішній (працівник митних органів – громадянин). У внутрішньому контурі формується певний морально-психологічний клімат колективу митного органу, який безпосередньо суттєво впливає на ефективність виконання основних зовнішніх функцій. Найбільш специфічним і важливим є, безумовно, зовнішній контур, в якому здійснюються основні – зовнішні функції митних органів. Зазначено, що саме від якості функціонування усього контуру значною мірою залежать результати роботи системи, а також думка населення про митну службу в цілому. Доведена доцільність розробки та прийняття Кодексу Про етику у системі державної служби, який би кодифікував усі наявні етичні норми в системі виконавчої влади та встановлював заходи відповідальності за їх недодержання.

Розділ 3 „Юридичні гарантії забезпечення реалізації правового статусу працівника митної служби” складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 3.1. **„Гарантії проходження служби працівниками митної служби”** розглянуто гарантії проходження служби працівниками митної служби як умови та засоби, що забезпечують фактичне здійснення та реалізацію їх службових прав та обов'язків, охорону й захист прав, свобод і законних інтересів інших учасників митних правовідносин. Зазначено, що гарантії для працівника

митної служби являють собою встановлені в законодавстві основні положення, які характеризують соціально-правовий бік статусу державного службовця.

Наголошено, що на сьогодні загально визначеними є виділення в системі гарантій двох її груп: загальні (економічні, політичні, ідеологічні, соціальні, організаційні) і спеціальні (юридичні чи правові). Враховуючи думки науковців, необхідно зазначити, що юридичні гарантії знаходять своє відображення у правових актах, які приймаються державними органами і являють собою сукупність умов та спеціальних правових способів і засобів, які визначають умови і порядок реалізації безперечного здійснення прав і свобод особи, а також їх охорону, захист і відновлення у разі порушення. Обґрунтовано доцільність передбачення в Митному кодексі України гарантій не лише посадових осіб, а й інших категорій осіб митної служби.

У підрозділі 3.2. **„Соціально-правовий захист працівників органів митної служби”** зазначається, що стабільність та ефективність служби в митних органах досягається, насамперед, підвищенням престижу служби в цих органах за рахунок соціальних пільг та матеріально-технічного забезпечення, яке повинно відповідати вимогам сьогодення.

Соціально-правовий захист працівників митної служби можна визначити як сукупність закріплених у нормативно-правових актах економічних та матеріальних гарантій, що надають їм додаткові пільги чи права та забезпечують механізм реалізації і захисту цих пільг та прав.

Об'єктом соціально-правового захисту працівників митної служби є майнова сфера – матеріальні блага та послуги, які надаються державою з метою забезпечення для цих працівників усієї повноти прав громадян держави та компенсації обмежень і заборон, пов'язаних із проходженням державної служби.

Автор вважає, що система соціального забезпечення на сучасному етапі складається з декількох самостійних елементів. Залежно від виду соціальної допомоги сформувалися три складові частини цих систем: пенсійна система; система виплат допомоги та компенсацій; система соціальних послуг та обслуговування, медичної допомоги і лікування. Належна оплата та стимулювання праці працівників митної служби України повинні забезпечувати достатні матеріальні умови для незалежного і сумлінного виконання ними обов'язків, сприяти укомплектуванню митних органів компетентними і досвідченими кадрами, стимулювати їх сумлінну та ініціативну працю.

Доведена необхідність врегулювання на законодавчому рівні питання формування відомчого житлового фонду митної служби для реалізації положень Митного кодексу України. Для цього доцільно прийняти постанову Кабінету Міністрів України, в якій передбачити механізм надання та погашення передбаченої Митним кодексом України безпроцентної позики на індивідуальне або кооперативне житлове будівництво та обзаведення домашнім господарством.

У підрозділі 3.3. **„Юридична відповідальність працівників митної служби”** досліджуються види правової відповідальності працівника митної служби, яким він підлягає в межах адміністративно-правового регулювання.

Зазначено, що залежно від характеру протиправних дій і ступеня їх громадської безпеки працівники митної служби можуть нести кримінальну, матеріальну, адміністративну або дисциплінарну відповідальність. Охарактеризовано зміст та сутність зазначених видів відповідальності.

Визначено авторське бачення поняття юридичної відповідальності працівника митної служби як нормативно передбачених державно-владних заходів примусового характеру, що настають як реакція уповноважених державою органів або посадових осіб на вчинення працівником митної служби правопорушення, пов'язаного з виконанням останнім обов'язків у митній справі. Обґрунтована доцільність передбачення у проекті Митного кодексу України загальних положень відповідальності працівників митної служби.

На основі узагальнення поглядів науковців визначено авторське бачення поняття дисциплінарної відповідальності працівників митної служби як усвідомлення працівником необхідності добровільно та належним чином виконувати свої обов'язки та використовувати права в межах наданої компетенції, а у разі вчинення дисциплінарного проступку внаслідок недодержання вказаних вимог – зазнати дисциплінарного стягнення у порядку, передбаченому законодавством. Охарактеризовано поділ дисциплінарної відповідальності працівників митної служби на загальну та спеціальну.

Встановлено, що фактичною підставою притягнення працівника митної служби до адміністративної відповідальності є вчинення адміністративного проступку, у тому числі корупційного

– корупційних діянь та інших правопорушень, пов'язаних із корупцією.

Обґрунтована доцільність передбачення у проекті Митного кодексу України загальних положень відповідальності працівників митної служби.

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження, проведеного на основі аналізу чинного законодавства України та практики його реалізації, теоретичного осмислення низки наукових праць у різних галузях знань, автором здійснено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання, що полягає у необхідності вдосконалення адміністративно-правового статусу працівника митної служби. Сформульовано низку висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на вирішення зазначеного завдання. Основні з них такі:

1. Адміністративно-правовий статус працівника митних органів це система закріплених у нормативно-правових актах ознак, які визначають його роль, місце та призначення у системі правовідносин, вказують на його відмінність від інших суб'єктів та порядок взаємовідносин між ними.

Ознаками працівника митного органу є: а) працівник митної служби є фізичною особою, громадянином України, який має відповідну освіту і професійну підготовку; б) більшість працівників митної служби є державними службовцями; в) працівник митної служби може як мати владні повноваження (керівники, інспектори тощо), так і не мати їх (фахівці, обслуговуючий персонал); г) працівник митної служби, який є державним службовцем, повинен дотримуватися встановлених законодавством обмежень; д) працівник митної служби, який є державним службовцем, повинен відповідати вимогам законодавства України (Закон України „Про державну службу”, Митний кодекс України); е) особливою категорією працівників митної служби є посадові особи, яким, як правило, присвоєно спеціальне звання; ж) посадові особи митної служби здійснюють організаційно-розпорядчі або адміністративно-господарські функції та наділені повноваженнями владного характеру. Законні розпорядження посадової особи митних органів є обов'язковими для виконання; з) працівник митної служби отримує заробітну плату за рахунок державного бюджету; і) працівник митної служби перебуває під соціально-правовим захистом, який передбачено нормативно-правовими актами.

2. Специфіка правового статусу працівників митних органів обумовлена особливостями виконуваних ними завдань та функцій, а також сутністю і соціально-юридичною природою службово-трудова відносин, змістом яких є не тільки управлінська правоохоронно-фіскальна діяльність з притаманними їй функціями організаційно-розпорядчого характеру, але й наділення повноважень по виконанню матеріально-технічних операцій, які створюють умови для обслуговування самого процесу управління та виконання роботи, що вимагає додаткових знань або трудових навичок у певній галузі.

Систематизовано нормативно-правові акти, які визначають правові основи митної служби та працівника митної служби, залежно від сфери правового регулювання: а) нормативно-правові акти, що регламентують загальні питання проходження державної служби; б) антикорупційне законодавство, як пріоритетний напрям адміністративної реформи й реформи державної служби; в) нормативно-правові акти, що визначають статус митних органів; г) нормативно-правові акти, що регламентують окремі питання правового статусу працівників митних органів (які встановлюють класифікацію посад працівників митних органів і кваліфікаційні вимоги до них; питання соціального забезпечення; відповідальність працівників; питання кадрової роботи); д) відомчі нормативно-правові акти, які встановлюють коло прав і обов'язків окремих видів працівників митних органів.

3. Адміністративно-правовий статус працівника митної служби реалізується в правовідносинах, які поділяються на види: загальних регулятивних; конкретних регулятивних; конкретних охоронних. Уточнено підстави виникнення адміністративних правовідносин, в яких реалізується адміністративний статус працівника митної служби, та особливості зазначених правовідносин.

Основні функції митних органів – це поповнення дохідної частини загальнодержавного бюджету (фіскальна функція), боротьба з митними правопорушеннями в зовнішньоекономічній сфері держави (правоохоронна функція) і адміністративно-правове регулювання митної справи (адміністративна функція).

Функції митної служби України також можуть виражатися у наступному: участь у розробці

митної політики України та її реалізації; забезпечення в межах своєї компетенції економічної безпеки України; забезпечення дотримання митного законодавства України; захист економічних інтересів України; застосування заходів митного регулювання торгово-економічних відносин; стягнення мит, податків та інших платежів; боротьба з контрабандою, іншими злочинами в сфері митної справи й порушеннями митних правил; ведення митної статистики й статистики зовнішньої торгівлі; здійснення валютного контролю в межах своєї компетенції та ін.

4. Повноваження працівників митної служби поділено на дві групи: а) повноваження митних органів у сфері економіки, що включають митно-тарифне регулювання, фіскальні функції (стягнення митних платежів), а також контрольні повноваження (валютний і митний контроль); б) повноваження митних органів із забезпечення законності, правопорядку й економічної безпеки в Україні (захисні повноваження).

Права та обов'язки поділено на групи: 1) залежно від їх родо-видової структури особливостей адміністративно-правового статусу: а) обов'язки та права загального характеру, притаманні державним службовцям України взагалі; б) спеціалізовані обов'язки та права працівника митного органу, які постають у зв'язку з реалізацією службової компетенції; 2) залежно від приписів правового регулювання: а) матеріальні; б) процесуальні.

5. Державні правообмеження - це пов'язані з державною службою в митних органах та обумовлені Митним кодексом та спеціальними нормативно-правовими актами умови, спрямовані на забезпечення об'єктивного та професійного виконання службових повноважень, котрі чітко визначають юридичні межі діяльності працівника митного органу, вихід за які тягне застосування юридичної відповідальності.

Обмеження прав працівників митних органів систематизовано за видами: а) обмеження щодо реалізації конституційного права на участь у страйках; б) вікові обмеження; в) обмеження загальногромадянських прав і обов'язків, перелік яких закріплений у законах України „Про боротьбу з корупцією”; г) обмеження, що впливають з етичних категорій (честь, обов'язок, моральність); д) обмеження у сферах діяльності (підприємницька, політична, комерційна та інша); е) професійні обмеження; ж) обмеження, пов'язані зі станом здоров'я; з) обмеження, пов'язані із проходженням державної служби; і) обмеження, пов'язані з доступом до державної інформації.

6. У найбільш загальному конструктивному плані морально-правові вимоги до поведінки працівників митної служби виявляються в двох контурах взаємовідносин: внутрішньому (начальник – підлеглий та співробітник – співробітник) і зовнішньому (працівник митних органів – громадянин). У внутрішньому контурі формується певний морально-психологічний клімат колективу митного органу, який безпосередньо суттєво впливає на ефективність виконання основних зовнішніх функцій. Найбільш специфічним і важливим є, безумовно, зовнішній контур, в якому здійснюються основні – зовнішні функції митних органів. Від якості функціонування усього контуру значною мірою залежать результати роботи системи, а також думка населення про митну службу в цілому.

7. Гарантії проходження служби працівниками митної служби слід розглядати як умови та засоби, що забезпечують фактичне здійснення та реалізацію їх службових прав та обов'язків, охорону й захист прав, свобод і законних інтересів інших учасників митних правовідносин. Митний кодекс України встановлює гарантії лише посадових осіб митної служби, а про такі категорії осіб митної служби, як допоміжний (технічний, обслуговуючий) персонал та фахівці (спеціалісти) у цьому нормативно-правовому акті не йдеться. Тому необхідно внести зміни до чинного Митного кодексу в частині встановлення гарантій не лише посадовим особам, а й іншим категоріям осіб митної служби.

8. Соціально-правовий захист працівників митної служби можна визначити як сукупність закріплених у нормативно-правових актах економічних та матеріальних гарантій, що надають їм додаткові пільги чи права та забезпечують механізм їх реалізації та захисту. Об'єктом соціально-правового захисту працівників митної служби є майнова сфера – матеріальні блага та послуги, які надаються державою з метою забезпечення для працівників усієї повноти прав громадян держави та компенсації обмежень і заборон, пов'язаних із проходженням державної служби. Підвищення престижу служби в митних органах за рахунок соціальних пільг працівників митної служби та матеріально-технічного забезпечення, яке б відповідало вимогам сьогодення є запорукою ефективної діяльності митної служби України.

9. Юридична відповідальність працівника митної служби це нормативно передбачені державно-владні заходи примусового характеру, що настають як реакція уповноважених державою органів або посадових осіб на вчинення працівником митної служби правопорушення, пов'язаного з виконанням останнім обов'язків у митній справі. Обґрунтована доцільність передбачення у проекті Митного кодексу України загальних положень відповідальності працівників митної служби.

10. Митний кодекс України, необхідно доповнити низкою статей: „Посадова особа митної служби України”; „Працівник митної служби України”; „Службова особа митної служби України”; „Основні обов'язки працівників митних органів”; „Права працівників митних органів”; „Правообмеження, пов'язані з прийняттям на службу працівників митних органів”; „Правообмеження, пов'язані з проходженням служби в митних органах та організаціях”. Визначено проект зазначених статей у тексті дисертації. Необхідно прийняття Закон України „Про митну службу України”, Кодекс „Про етику у системі державної служби”, постанову Кабінету Міністрів України, в якій передбачити механізм надання та погашення передбаченої Митним кодексом України безвідсоткової позики на індивідуальне або кооперативне житлове будівництво та обзаведення домашнім господарством.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Мельник О.М. Адміністративно–правова регламентація статусу посадової особи митної служби України / Оксана Мельник // Юридична Україна. – 2009. – № 7(79). – С. 50-55.

2. Мельник О.М. Соціальний захист працівників митної служби України / О.М. Мельник // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – 2009. № 2 (10). – С. 155–162.

3. Мельник О.М. Актуальні проблеми митного законодавства України / В.В. Смирнов, О.М. Мельник // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – 2010. – №1 (11). – С. 452-459.

4. Мельник О.М. Проблеми визначення сутності адміністративно-правового статусу працівника митної служби / Оксана Мельник // Вісник Академії праці соціальних відносин ФПУ. Серія: Право і державне управління: – 2011. – № 1. – С. 93-98.

5. Мельник О.М. Специфіка адміністративно–правового статусу працівника митної служби / Оксана Мельник // Наука і правоохорона – 2011. – № 1. – С. 166-171.

6. Мельник О.М. Макроекономічні особливості фінансового контролю / Бодюк А.В., Мельник О.М. // Матеріали міжнародної наук.-практ конф. [„Сучасний стан та перспективи розвитку фінансового права ”], (Ірпінь, 23–24 листопада 2007 р.) Науково–дослідний інститут фінансового права: – Ірпінь: ПП „Укртехнопрінт”, 2007 – С. 23-25.

7. Мельник О.М. Адміністративна відповідальність за порушення митного контролю / Фетісова С.В., Мельник О.М. // Матеріали міжнародного наукового симпозиуму курсантів, студентів та молодих вчених [„Актуальні проблеми правового регулювання в сфері реалізації сучасної митної політики держави ”], (Дніпропетровськ, 27–28 березня 2009 р.) Академія митної служби України: – Дніпропетровськ, 2009 – С. 60-61.

8. Мельник О.М. Окремі аспекти адміністративної відповідальності працівників митної служби / О.М. Мельник // Матеріали сьомих Ірпінських міжнародних педагогічних читань [„Проблеми гуманізації навчання та виховання у вищому закладі освіти”], (Ірпінь, 14–15 травня 2009 р.). – Ч.ІІ. – Ірпінь: Національний університет державної податкової служби України, 2009 – С. 144-145.

9. Мельник О.М. Поняття правового статусу працівника митних органів / О.М. Мельник // Матеріали міжнародної наукової конф [„Проблеми формування і розвитку громадянського суспільства ”], (Київ, 23–25 лютого 2011 р.): Академія праці і соціальних відносин ФПУ, 2011 – С. 241-243.

10. Мельник О.М. Розширення повноважень працівників державної митної служби України не повинно сприяти виникненню корупційних ризиків / Коваленко Ю.В., Мельник О.М. // Матеріали міжвузівської наук.-практ конф. [„Проблеми оподаткування суб'єктів

господарської діяльності ”], (Ірпінь, 3 березня 2011 р.) Науково–дослідний інститут фінансового права: – МФЮА, 2011 – С. 27-29.

11. Мельник О.М. Класифікація гарантій проходження служби працівника митної служби / О.М. Мельник // Матеріали міжнародної науково–практичної конф. [„Актуальні проблеми забезпечення громадської безпеки”], (м. Кіровоград, 8 квітня 2011 р.): – Кіровоград: Кірюї ХНУВС, 2011 – С. 183-185.

12. Мельник О.М. До питання вступу на державну службу в митні органи / Мельник О.М. // Матеріали міжнародної наук.-практ конф. [„Сучасні тенденції розвитку національного законодавства України, присвяченої 10–річчю створення юридичного факультету НУБіПУ ”], (Київ, 19–20 травня 2011 р.). К: Видавничий центр НУБіП України, 2011. – С. 146-148.

АНОТАЦІЇ

Мельник О.М. Адміністративно-правовий статус працівника митної служби. – *Рукопис.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Академія праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. – Київ, 2011.

Дисертацію присвячено аналізу теоретичних засад, механізму правового регулювання адміністративно-правового статусу працівника митної служби та питань його практичної реалізації. В роботі досліджено етіологію поняття правовий статус, узагальнено його розуміння в науці та практиці. Визначено поняття, структуру та особливості адміністративно-правового статусу працівника митної служби. Запропоновано дефініції „адміністративно-правовий статус працівника митних служби”, „митний орган”, „державна служба в митних органах України”, „економічна безпека”. Виділено ознаки, притаманні працівнику митної служби.

Проаналізовано наведені науковцями підстави класифікації державних службовців на види: а) залежно від обсягу владних повноважень; б) залежно від службових обов’язків. Проаналізовано змістовність основних прав, обов’язків, обмежень та морально-етичних вимог до поведінки працівників митної служби. Визначено низку пропозицій до законодавства з питань митної справи з метою удосконалення гарантій проходження служби працівниками митної служби, їх соціально-правового захисту та юридичної відповідальності за невиконання чи неналежне виконання своїх посадових обов’язків. Підтримано погляд щодо прийняття Закону України „Про митну службу України”, Кодексу Про етику у системі державної служби. Запропоновано поділ прав та обов’язків працівників митних органів: 1) залежно від їх родо-видової структури особливостей адміністративно-правового статусу: а) обов’язки та права загального характеру, притаманні державним службовцям України взагалі; б) спеціалізовані обов’язки та права працівника митного органу, які постають у зв’язку з реалізацією службової компетенції; 2) залежно від приписів правового регулювання: а) матеріальні; б) процесуальні. Зазначено, що залежно від характеру протиправних дій і ступеня їх громадської безпеки працівники митної служби можуть нести кримінальну, матеріальну, адміністративну або дисциплінарну відповідальність.

Ключові слова: митні органи, митна служба, працівник митної служби, посадова особа, службова особа, Державна митна служба України, законодавство з питань митної справи.

Мельник О.М. Административно-правовой статус работника таможенной службы. – *Рукопись.*

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 - административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Академия труда и социальных отношений Федерации профсоюзов Украины. – Киев, 2011.

Диссертация посвящена анализу теоретических основ, механизма правового регулирования административно-правового статуса работника таможенной службы и вопросов его практической реализации. В работе исследована этиология понятия „правовой статус”, обобщены его понимание в науке и практике. Определены понятие, структура и особенности административно-правового статуса работника таможенной службы. Предложены дефиниции „административно-правового статуса работника таможенных службы”, „таможенный орган”, „государственная служба в таможенных органах Украины”, „экономическая безопасность”.

Выделены признаки, присущие работнику таможенной службы: а) работник таможенной службы является физическим лицом, гражданином Украины, который имеет соответствующее образование и профессиональную подготовку, б) большая часть работников таможенной службы являются государственными служащими, в) работник таможенной службы может как иметь властные полномочия (руководители, инспекторы и др.), так и не иметь их (специалисты, обслуживающий персонал), г) работник таможенной службы, который является государственным служащим, должен придерживаться установленных законодательством ограничений; е) работник таможенной службы, который является государственным служащим, должен соответствовать требованиям законодательства Украины (Закон Украины „О государственной службе”, Таможенный кодекс Украины); е) особой категорией работников таможенной службы являются должностные лица, которым, как правило, присвоено специальное звание, ж) должностные лица таможенной службы осуществляют организационно-распорядительные или административно-хозяйственные функции и наделены полномочиями властного характера. Законные распоряжения должностного лица таможенных органов являются обязательными для выполнения, с) работник таможенной службы получает заработную плату за счет государственного бюджета; и) работник таможенной службы находится под социально-правовой защитой, которая предусмотрена нормативно-правовыми актами.

Проанализированы приведенные учеными основания классификации государственных служащих на виды: а) в зависимости от объема властных полномочий, б) в зависимости от служебных обязанностей. Предложено разделение прав и обязанностей работников таможенных органов: 1) в зависимости от их родо-видовой структуры особенностей административно-правового статуса: а) обязанности и права общего характера, присущие государственным служащим Украине вообще, б) специализированные обязанности и права работника таможенного органа, которые возникают в связи с реализацией служебной компетенции, 2) в зависимости от предписаний правового регулирования: а) материальные; б) процессуальные.

Проанализированы содержательность основных прав, обязанностей, ограничений и морально-этических требований к поведению работников таможенной службы. Определен ряд предложений в законодательство по вопросам таможенного дела с целью усовершенствования гарантий прохождения службы работниками таможенной службы, их социально-правовой защиты и юридической ответственности за неисполнение или ненадлежащее исполнение их должностных обязанностей.

Поддержана точка зрения относительно принятия Закона Украины „О таможенной службе Украины”, Кодекса Об этике в системе государственной службы. С целью усовершенствования административно-правового статуса работника таможенной службы предложено внести изменения в Таможенный кодекс Украины, Закон Украины „О государственной службе”.

Ключевые слова: таможенные органы, таможенная служба, работник таможенной службы, должностное лицо, Государственная таможенная служба Украины, законодательство по вопросам таможенного дела.

Melnyk O. M. Administrative and legal status of the customs service official. – Manuscript.

Thesis for the degree of candidate of science in law by the speciality 12.00.07 – administrative law and procedure; financial law; information law. – Academy of labour and social affairs federation of Trade unions of Ukraine. – Kyiv, 2011.

The thesis is dedicated to the analysis of the theoretical basis, mechanism of the legal regulation of administrative and legal status of the customs service official and also some elements of its implementation. The thesis investigates the etiology of the term „legal status”, and it is also summarized its understanding of the science and practice. It is defined the structure and specifics of administrative and legal status of the customs service official. It is proposed the definitions of „administrative and legal status of the customs service official”, „customs authority”, „the civil service in customs bodies of Ukraine”, „economic security”. It is also extracted the feature of customs service worker.

It is analyzed some basis of classification of customs service officials on such types as: а) depending on the amount of power, б) depending on their duties. It is also analyzed the meaningfulness of the basic rights, duties and ethical requirements for the conduct of the customs service officials. It is determined number of proposals to the legislation on customs issues to improve the service guarantees to customs officials, their social

and legal protection and legal liability for failure or improper performance of their official duties. It is made a proposal concerning the adoption of Law of Ukraine „On customs service of Ukraine”, Code of ethics in public service. It is made a proposal to classify rights and duties of the customs service officials: 1) depending on the deposit-species structure features of the administrative and legal status: a) the rights and duties of a general nature, that is inherent to the state employees of Ukraine in general; b) specialized duties and rights of customs officials, arising in connection with the official competence; 2) according to the provisions of legal regulation: a) material; b) procedural. It noted that customs service officials incur criminal, financial, administrative or disciplinary liability depending on the nature of illegal acts and extent of their public safety.

Key words: customs authorities, customs, customs service official, official, officer, State customs service of Ukraine, laws on customs.